

Republika Południowej Afryki
Informacja o stosunkach gospodarczych z Polską

Informacje ogólne

Powierzchnia:	1.219.912 km ²	
Ludność:	52 mln	
Głowa państwa (prezydent):	Jacob Zuma	
Premier:	Jacob Zuma	od 7 maja 2014 roku
Minister Przemysłu i Handlu:	Rob Haydn Davies	od 11 maja 2009 roku
Minister Spraw Zagranicznych:	Maite Nkoana-Mashabane	od 10 maja 2009 roku
Ambasador RPA w Polsce:	Simon Jabulani Ntombela	od 24 marca 2015 roku
Ambasador RP w RPA:	Andrzej Kanthak	
Najbliższe wybory parlamentarne:	Maj 2019 roku	

Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne

Wskaźniki	2012	2013	2014	2015	2016
PKB (w USD mld)	382	350	726,3	735,4	736,3
PKB na 1 mieszkańca	11 970	12 240	13 400	13 400	13 200
PKB (wzrost w %) *	2,5%	1,9%	1,4%	1,4%	0,1%
Deficyt budżetowy (% PKB)	b.d.	3,9%	b.d.	4,4%	3,5%
Dług publiczny (% PKB)	42,3%	44,2%	44,8%	45,4%	43,3%
Inflacja (w %)	5,8%	5,7%	6,1%	4,8%	6,5%
Bezrobocie (w %)	25,1%	24,7%	25,1%	25,9%	26,8%
Eksport towarów (w mld)	93	96,7	92,54	85,14	83,16
Import towarów (w mld)	102,6	103,8	98,87	86,81	85,03
Bezp. inwestycje zagr. w RPA (w mld)	139	143	157,9.	164	128,3
Inwestycje bezp. RPA za granicą (w mld)	83	87	135,7	143	162,8

Źródło: CIA Factbook, World Bank,

1. Podstawowe informacje, sytuacja gospodarcza

Republika Południowej Afryki jest demokratycznym państwem federalnym podzielonym na 9 prowincji, o demokratycznej formie rządów. Głową państwa jest **Prezydent**, obecnie **Jacob Zuma** będący także szefem rządu, wybierany na 5-letnią kadencję.

Powierzchnia Republiki Południowej Afryki wynosi 1 219 912 km² (9. miejsce w Afryce, 24. w świecie).

Ludność RPA to ok. 52 mln mieszkańców o różnorodnym pochodzeniu, kulturze, języku i religii. Południowoafrykański Urząd Statystyczny wyróżnia 5 kategorii rasowych:

- ✓ czarni Afrykanie 79,4 % ogółu ludności (41,3 mln),
- ✓ biali o pochodzeniu europejskim 9,2 % (4,8 mln),
- ✓ mulaci 8,8 % (4,6 mln),
- ✓ Hindusi i Azjaci 2,6 % (1,4 mln).

Stolicą kraju jest Pretoria (ok. 1,6 mln mieszkańców).

Walutą narodową jest **rand południowoafrykański (ZAR)**, którego oficjalny średni kurs wymiany wobec USD na dzień 25 kwietnia 2017 r. wynosił: **1 USD = 12,97 ZAR**

RPA jest najlepiej rozwiniętym państwem Afryki. Występuje tu wiele bogactw naturalnych (m.in. złoto, chrom, antymon, węgiel, rudy żelaza, mangan, uran, diamenty).

Oficjalna stopa bezrobocia w RPA w 2014 r. wyniosła około 25,1% (około 35%, jeżeli weźmie się pod uwagę osoby, które zrezygnowały z poszukiwania pracy). Uwzględniając dodatkowo tzw. „ukryte bezrobocie” stopa bezrobocia oscyluje na poziomie ponad 40%. Obecnie w RPA, według różnych statystyk pracuje ok. 13 mln osób, natomiast zobowiązania podatkowe reguluje zaledwie ok. 5 mln.

W RPA istnieje problem nielegalnej migracji do tego kraju, prawie wyłącznie z innych krajów afrykańskich. Migracja do RPA ma głównie podłoże ekonomiczne

Członkostwo w organizacjach międzynarodowych: Światowa Organizacja Handlu (WTO), Południowo-Afrykańska Wspólnota Rozwoju (SADC), Bank Światowy (WB), Międzynarodowy Fundusz Walutowy (IMF), Afrykański Bank Rozwoju (AfDB), międzynarodowy bank Odbudowy i Rozwoju (IBRD), Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Unia Afrykańska (AU), Organizacja narodów Zjednoczonych, (ONZ), Wspólny Rynek Afryki Wschodniej i Południowej (COMESA), Afrykański Bank Rozwoju, International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), Food Agriculture Organization (FAO), Grupa Krajów Afryki, Karaibów i Pacyfiku, (ACP).ONZ, Unia Afrykańska (AU), Bank Światowy (WB), Międzynarodowy Fundusz Walutowy (IMF), Afrykański Bank Rozwoju (AfDB), Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (IBRD).

2. Polityka gospodarcza

W RPA panuje powszechne przekonanie, że wszelkie decyzje podejmowane są przez rząd w sposób nieprzemysłany, a sam proces decyzyjny odbywa się aż nadto opieszale. Odnosi się to w szczególności do projektów, które są aktualizowane lub dotyczą nowych ustaw bądź tylko ich zapisów, zwłaszcza tych wobec których istnieje uzasadnione podejrzenie, co do ich wpływu na ograniczenie BIZ i zmniejszenie atrakcyjności turystycznej kraju. Zaliczyć do nich można m.in.: ustawę „O Inwestycjach”, ustawę „O Zasobach Mineralnych”, ustawę „O wzmocnieniu Praw Osób Pracujących w Rolnictwie” i ustawę „O Działalności Agencji Ochrony”.

Także inwestycje infrastrukturalne, które miały stanowić podstawę wzrostu gospodarki RPA, zapisane w Narodowym Planie Rozwoju obejmującym okres do 2030 r., nie nabrały rozpędu. Tymczasem szereg sektorów o kluczowym znaczeniu dla gospodarki RPA wymaga szybkich działań inwestycyjnych, restrukturyzacyjnych i naprawczych. Należą do nich między innymi: sektor górniczy i branża

motoryzacyjna, które poniosły bardzo duże straty na skutek długotrwałych strajków; sektor energii, w tym energii elektrycznej, który nie jest w stanie zapewnić niezbędnej mocy oraz sektor energii jądrowej, gdzie decyzja, co do ewentualnej budowy drugiej elektrowni jądrowej, jest jedną z kluczowych o dalekosiężnych skutkach ekonomicznych i społecznych. Dużo wątpliwości budzi także racjonalność szeregu inwestycji dokonywanych przez Korporację Inwestycji Publicznych (PIC), która ma być jednym z „kół zamachowych” gospodarki RPA. Do nabrzmiałych problemów o dużym znaczeniu dla życia społeczno-gospodarczego RPA, należą także złe stosunki na linii pracodawcy-pracobiorecy, co skutkuje coraz większą ilością strajków.

Sporym wyzwaniem dla gospodarki jest również fakt, iż szereg wskaźników makroekonomicznych jest na niezadowalającym poziomie, a nawet wykazuje tendencję ku pogarszaniu się. Agencje ratingowe parokrotnie obniżyły RPA rating kredytowy, co dodatkowo komplikuje sytuację gospodarczą kraju. Powyższe kwestie stawiają przed Rządem RPA konieczność szybkich i racjonalnych działań. W corocznym rankingu dotyczącym konkurencyjności, opracowanym przez Światowe Forum Ekonomiczne (Global Competitiveness Raport), w odniesieniu do RPA, za wymagające zdecydowanej poprawy uznano: wykorzystanie i rozwój kapitału ludzkiego (odpowiednie miejsca pracy, rozwój talentów, itp.), rynek pracy (większa elastyczność i efektywność), infrastrukturę (szybszy rozwój), sieć i moc energetyczną (modernizacja sieci, zwiększenie mocy energetycznej) i promocję małego biznesu.

3. Ramy prawno-traktatowe współpracy gospodarczej

a) UE – RPA

Wymiana handlowa pomiędzy UE a RPA jest regulowana przez zapisy **Trade Development and Cooperation Agreement (TDCA)**, które w sposób znaczący zliberalizowało handel pomiędzy krajami Unii Europejskiej a Republiką Południowej Afryki i bez wątpienia stwarza solidne podstawy dla dynamicznego rozwoju handlu pomiędzy krajami UE a RPA. RPA jest największym handlowym partnerem UE.

We wrześniu 2013 r. zakończyły się negocjacje pomiędzy RPA a UE dotyczące **Umowy o Partnerstwie Gospodarczym (EPA)** znacznie zwiększającą dostęp RPA do rynku UE. Umowa musi obecnie być przyjęta przez Radę UE, a następnie przejść proces ratyfikacji, aby mogła wejść w życie.

b) Polska - RPA (formalnie obowiązujące umowy i porozumienia dwustronne w obszarze współpracy gospodarczej)

- Porozumienie między Rządem RP a Rządem RPA w sprawie zniesienia obowiązku wizowego dla posiadaczy paszportów dyplomatycznych i służbowych, podpisany 07.02.1992 r., obowiązuje od 08.03.1992 r.;
- Umowa między Rządem RP a Rządem RPA w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu. Podpisane: 11.10.1993 r., obowiązuje od: 12.05.1994 r.;
- Umowa między Rządem RP i Rządem RPA o komunikacji lotniczej pomiędzy i poza ich odnośnymi terytoriami. Podpisane: 03.09.1993 r., obowiązuje od: 26.03.1996 r.;
- Porozumienie między Rządem RP a Rządem RPA o współpracy przemysłowej, technologicznej i handlowej w zakresie przemysłów obronnych. Podpisane: 16.09.1999 r., obowiązuje od: 28.07.2000 r.;
- Umowa pomiędzy Rządem RP a Rządem RPA o współpracy gospodarczej. Podpisana 17.10.2013r., obowiązuje od: 21.01.2016 r.

4. Wymiana handlowa z Polską (mln USD)

	2012	2013	2014	2015	2016	Dynamika 2015 2016	I-II 2017	Dynamika I-II2016 I-II 2017
Eksport	505,9	462,2	686,5	577,9	557,7	96,5	88,6	93,1
Import	325,8	214,2	309,7	239,9	307,4	128,2	37,4	122,2
Obroty	831,7	676,4	996,2	817,8	865,1	105,8	126,1	100,1
Saldo	180,1	248,0	376,8	338	250,3	-	51,2	

Źródło: Insigos

Wartość wymiany handlowej między Polską a RPA w 2016 r. kształtowała się na poziomie **865,2 mln USD**. Polski **eksport** do Republiki Południowej Afryki **zmniejszył się o 3,5%** i wyniósł **557,7 mln USD**. **Import** towarów z RPA do Polski kształtował się natomiast na poziomie **307,4 mln USD** i w porównaniu do roku poprzedniego **wzrósł o 28,2%**. Warto zauważyć, iż w **pierwszym miesiącu 2017 r.** wartość polskiego eksportu do RPA osiągnęła poziom **50,2 mln USD (wzrost o 17,4%** w porównaniu z analogicznym okresem 2016 r.). **Import** z kolei wyniósł **19,4 mln USD (wzrost o ponad 22%)**, co w efekcie przyniosło **obroty handlowe** na poziomie **69,6 mln USD**.

W strukturze **eksportu do RPA w 2016 r.** największymi grupami towarowymi były:

- części i akcesoria do maszyn – 42,9 mln USD;
- pszenica i meslin – 33,7 mln USD;
- akcesoria dla niemowląt (pieluchy i wkładki) – 28,4 mln USD;
- pojazdy – 26,1 mln USD;
- części i akcesoria samochodowe – 13,7 mln USD;
- koks, półkoks – 13,4 mln USD;
- preparaty do pielęgnacji i upiększania skóry – 12,2 mln USD;
- części mebli do siedzenia (inne niż do siedzenia) – 12,0 mln USD;
- leki – 11,1 mln USD.

W strukturze **importu z RPA w 2016 r.** największymi grupami towarowymi były:

- pojazdy – 37,7 mln USD;
- artykuły ze skóry wyprawianej lub ze skóry wtórnej - 27,6 mln USD;
- granit – 16,6 mln USD;
- pręty, druty, profile – 10,5 mln USD;
- pomarańcze słodkie, świeże – 10,3 mln USD.

5. Współpraca inwestycyjno-kapitałowa

Inwestycje RPA w Polsce

RPA jest największym inwestorem spośród krajów afrykańskich w Polsce.

W ostatnim czasie można było zaobserwować wzmożoną aktywność południowoafrykańskich spółek na polskim rynku. Pochodzący z RPA Healthcare Group, działający w branży prywatnej opieki zdrowotnej, przejął od giełdowego funduszu Black Lion NFI za 57 mln zł sieć klinik Scanmed Multimedis.

Firma Naspers, za ok. 1 mld funtów zakupiła serwis aukcyjny Allegro, a od funduszu MPI - portal Bankier.pl. Firma ta kupiła również GaduGadu Wykop.pl, Nasza-Klasa.pl oraz portal Tablica.pl, którego nazwę zmieniono na OLX.pl.

Wyróżnić można też inwestycje firmy SAB Miller w przemyśle browarniczym (Browary Tyskie i Browary Lech) oraz konsorcjum Fra-Mondi w zakłady celulozowo-papiernicze i drzewne (m.in. Zakłady Celulozy i Papieru w Świeciu Celuloza SA). Firma Pepkor, właściciel firmy PEPCO, w ostatnich latach coraz mocniej wchodzi na polski rynek sprzedaży detalicznej odzieży i artykułów wyposażenia domu.

Południowoafrykańscy inwestorzy lokują swój kapitał również w polskim przemyśle metalowym i maszynowym oraz branży gastronomicznej i hotelarskiej. Life Healthcare czołowy operator prywatnych szpitali z RPA, działający na rynku pod marką Life zakupił większościowy pakiet udziałów w 2014 r. w polskiej firmie Scanmed-Multimedix. W ciągu czterech lat planuje on podwoić liczbę łóżek do 1170.

Południowoafrykańskie fundusze inwestycyjne, takie jak Rockcastle, Global Real, Estate, Redefine, czy Griffin Real Estate działają również na polskim rynku nieruchomości.

Ocenia się, że dzięki inwestycjom z RPA powstało w Polsce w sumie ok. 3 tys. miejsc pracy.

Inwestycje Polski w RPA

Polskie przedsiębiorstwa wykazują o wiele mniejsze zaangażowanie kapitałowe rynkiem południowoafrykańskim niż RPA Polską. Wśród polskich przedsiębiorstw, które w ostatnim czasie weszły na rynek RPA, można wskazać dwie firmy: Kopex (usługi remontowe dla górnictwa) i Inglot (branża kosmetyczna).

6. Dostęp do rynku

Wejście Polski do Unii Europejskiej i objęcie umową TDCA RPA spowodowało, że polskie firmy nie napotykają już żadnych barier w eksporcie do RPA, mają pełnoprawny dostęp do tego rynku i takie same warunki jak inne firmy z UE.

Zamówienia publiczne w większości przypadków podlegają procedurom przetargowym. W większości przetargi są otwarte i nie ma teoretycznie ograniczeń w składaniu ofert poza koniecznością posiadania partnera objętego „Black Economic Empowerment¹”, co dotyczy również innych firm europejskich. Przy większych przetargach obowiązuje klauzula prekwalfikacji bądź też dopuszczane są tylko te firmy, które zostały już zarejestrowane i uznane przez organizatora przetargu.

Prawo RPA zapewnia wysoki poziom ochrony własności przemysłowej i intelektualnej. Południowoafrykańskie patenty są przyznawane na okres 20 lat. Nie istnieją żadne ograniczenia w nabywaniu nieruchomości przez polskich nierezydentów, po spełnieniu procedur i wymogów odnośnych przepisów RPA.

7. Działania na rzecz rozwoju dwustronnej współpracy gospodarczej

Wybrane działania promocyjne w 2016 r.

2016

09.2016 r. - Targi Electra Mining 2016;

08.2016 r. - Interbuild Africa 2016 w Johannesburgu

07.2016 r. - Targi Power-Gen Africa 2016

14-18 listopada 2016 r. – Misja gospodarcza firm drobiarskich organizowana przez Krajową Radę Drobiarstwa

Kluczowe wizyty członków rządu/parlamentu

- 2013 rok (październik) – wizyta Premiera RP w RPA;

¹ Oznacza to wzrost gospodarczego znaczenia historycznie pokrzywdzonych grup społeczeństwa i jest formułą, według której udziały kapitałowe firm przechodzą w ręce czarnych obywateli RPA.

- 2014 (marzec) - oficjalna wizyta Zastępcy Prezydenta RPA Kgalemy Motlanthe w Polsce. Wiceprezydentowi RPA towarzyszyli ministrowie: transportu, rozwoju wsi i reformy rolniej, nauki i technologii oraz wiceministrowie: stosunków międzynarodowych i współpracy, handlu i przemysłu, szkolnictwa wyższego, a także grupa około 50 południowoafrykańskich przedsiębiorców.

8. Potencjalne dziedziny współpracy

W wyniku podpisania umowy bilateralnej o współpracy gospodarczej pomiędzy RP a RPA powołana zostanie Wspólna Komisja Gospodarcza /Joint Economic Commission – JEC/, której zadaniem będzie bieżące omawianie problemów i szans związanych z wymianą handlową pomiędzy krajami, jak i kwestie związane z inwestycjami. Umowa definiuje następujące sektory współpracy:

- górnictwo, i poszukiwanie surowców mineralnych, wzbogacanie węgla i maszyny górnicze,
- przemysł spożywczy i przetwórstwa rolno-spożywczego,
- ropę i gaz,
- energetykę,
- budownictwo, (roboty publiczne, technologie, materiały budowlane i wykończeniowe, renowacja zabytków, rozwój bazy turystyczno-hotelowej),
- transport i infrastrukturę, w tym transport morski, transport publiczny – miejski,
- przemysł, w tym przemysł stoczniowy, budowa maszyn,
- rolnictwo i przetwórstwo żywności,
- technologie informacyjno-komunikacyjne,
- logistyka – rozbudowa infrastruktury transportowej związanej z transportem morskim i lotniczym,
- hutnictwo i wzbogacanie minerałów.

Potencjalnymi obszarami rozwoju współpracy pomiędzy Polska a RPA jest szczególnie sektor górniczy, w tym wzbogacanie rud, i sektor energetyczny. Ponieważ głównym źródłem energii elektrycznej zarówno w RPA i w Polsce jest węgiel, stąd współpraca w dziedzinie wydobywania oraz tzw. „czystej eksploatacji” zmierzającej do redukcji CO₂ ma istotne znaczenie.

Kolejne priorytetowe sektory to wydobywanie i przetwarzanie ropy naftowej i gazu, produkcja części samochodowych - wymiana handlowa w tej dziedzinie rozwija się dynamicznie. Kolejne sektory to komponenty do produkcji samolotów, infrastruktura, logistyka, porty i rozwój południowoafrykańskiej floty handlowej, w tym przypadku Polska ma szansę stać się kluczowym partnerem RPA w szkoleniu kadr.

Znaczące inwestycje planowane w Specjalnych Strefach Inwestycyjnych w okolicach Durbanu i Richards Bay, Port Elizabeth i Cape Town stwarzają szansę na rozwój współpracy morskiej. Wśród pozostałych sektorów wymienić należy produkcję i przetwórstwo żywności, kosmetyki i farmaceutyki, oraz sektor ICT informatyczny i komunikacji.

Należy również mieć na uwadze, iż rynek RPA jest perspektywiczny dla rozwoju polskiego eksportu rolno-spożywczego. Polskie agencje rządowe planują w najbliższych latach intensyfikację działań promocyjnych mających na celu promocję polskiej żywności na tym rynku.

Warto także przypomnieć, iż w ciągu ostatnich 10 lat, tj. od przystąpienia naszego kraju do Unii Europejskiej wartość obrotów pomiędzy RPA a RP wzrosła dziesięciokrotnie. Wartość wymiany handlowej z RPA stanowi około 20% całości wymiany handlowej z kontynentem afrykańskim. W przypadku RPA, najważniejszymi sektorami gospodarki są usługi i produkcja przemysłowa, jednakże nadal „kołem zamachowym” gospodarki pozostaje przemysł wydobywczy.

9. Polskie placówki ekonomiczno-handlowe w RPA

Ambasada RP w Pretorii, Wydział Promocji Handlu i Inwestycji w Johannesburgu

Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w RPA: **Andrzej Kanthak**
Pretoria, 14 Amos Street, Colbyn, PO BOX 12277 Queenswood 0121
Tel.: +27 12 430 26 31/+27 12 430 26/+27 12 430 26 21
Fax +27 86 76 50 421
pretoria.amb.sekretariat@msz.gov.pl
www.pretoria.msz.gov.pl

Wydział Promocji Handlu i Inwestycji w Johannesburgu Ambasady RP w Pretorii

Kierownik Wydział: **Andrzej Krężel**
56, 6th Street, Houghton 2198, Johannesburg
Republic of South Africa
Adres pocztowy:
P.O. Box 1547, Houghton 2041,
Republic of South Africa
Tel.: +27-11-788-6597
Fax: +27-11-442-5375
E-mail: office@poltrade.org.za oraz Johannesburg@trade.gov.pl

10. Placówka RPA w Rzeczypospolitej Polskiej Wydział Ekonomiczny

Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny: **Simon Jabulani Ntombela**
Radca Handlowy Chris Botha
ul. Koszykowa 54, 6 piętro, 00-675 Warszawa
Tel.: (22) 622 10 05
Fax: (22) 625 62 70
warsaw.political@dirco.gov.za
<http://www.dirco.gov.za/warsaw/>

Na podstawie danych: MR; MSZ; GUS; CIA The World Factbook, African Economic Outlook;